

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

DE || LIBERTATE || CHRISTIANA ||

Lensaeus, Johannes

Antverpiae, 1590

Capvt XVII. Rationem dilationis æstimandam proprié ex ordine publicæ
curatonis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46059](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46059)

catum, & quàm graue fuisset delictum, cui sic indignaretur Dei iustitia. Ob hoc etiam, non statim per Christum restituit hominem pristino statui: sed cum multis vitiorum fibris, innumeras relinquit huius vitæ pœnas & ærumnas. Ac seruati quidem fuissent tum forsitan multi qui nunc in damnatione sunt, si Christus antè multo venisset. Verùm eripere illos ab interitu funestaq. seruitute non absolute statuerat Deus: atque in id maximè tempus distulit ortus electorum plurimorum, quo erat ipse venturus. Istoque modo & serò veniens, tam multos saluos fecit quàm voluit.

CAPVT XVII.

Rationem dilationis æstimandam propriè ex ordine publicæ curationis.

BONVM præterea publicum anteposuit priuato. proinde cum hoc ordo publicæ curationis exigeret, vt serò veniret; hanc vtilitatem communem præposuit priuatae saluti quorundam: quos si libertate donare voluisset, nullo id negotio potuisset per fidem venturi, sicut pauculos illos saluos fecit. In alios ergo iustum iudicium declarauit: in alios gratiæ suæ & summæ miserationis beneficium. vt hoc quidem præcipuè loco, illa Apostolicæ admirationis exclamatio vsurpanda videatur: O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei! quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius! Publicæ autem curationis ordinem explicauit Augustinus libro octoginta trium questionum, questione 44. Sicut, ait, absurdus est qui iuuenile tantum ætatem velle in homine temporibus subdito: sic absurdus est, qui in ipso vniuerso genere humano, vnã ætatem desiderat. Nam & ipsum tanquam vnus homo, ætates suas agit: nec oportuit venire diuinitus magistrum, cuius imitatione in mores optimos formaretur, nisi tempore iuuentutis. Ad hoc valet quod Apostolus

stolus

stolus dicit, sub lege tanquam sub pædagogo paruulos custoditos: donec veniret cui seruabatur, qui per Prophetas promissus erat. Aliud est enim quod diuina prudētia quasi priuatim cum singulis agit: aliud quod generi vniuerso tanquam publicè consulit. Nam & quicumque singuli ad certam sapientiam peruenerunt, non nisi ab eadem veritate, suarum sigillatim ætatum oportunitate illustrati sunt. A qua veritate, vt populus sapiens fieret, ipsius generis humani oportuna ætate, homo susceptus est. & quæstione 63. tractans illud Ioannis, vbi dicitur, hora sexta Dominum venisse ad puteum; Hora sexta, inquit, tanquam senectute generis humani. nam sexta ætas, senectus est: quoniam prima infantia, secunda pueritia, tertia adoleſcētia, quarta iuuentus, quinta grauitas. Veteris itaque hominis vita, quæ secundum carnem temporali conditione peragitur, sexta ætate senectutis concluditur. Qua senectute, vt dixi, humani generis, Dominus noster & creator nobis & reparator aduenit: vt moriente videlicet veterere homine, nouum in se constitueret, quem exutum labe terrena in cælestia regna transferret. Hæc Augustinus. Cuius rationes illæ pertinere mihi videntur ad primas præcipuas. Hoc vnum turbare potest, quod vno in loco, senectute dicit hominem suscipi conuenisse; alio iuuentute. Sed idem hominum status atque conditio, & senectus vocari, & iuuetus, alio atque alio respectu potest. Iuuentus quidē, propter sui collectam ex lege notitiam; senectus verò, propter lapsum temporum, propinquantemque mundi finem. Igitur vt in optimos mores, hominum genus reformaret, venit tanquam in ipsa hominis iuuentute, cum ille per sui notitiam legisque pædagogiam, qua rudis antè pueritia premebatur, maximè esset ad eiusmodi reformationem capiendam idoneus. & senescente interim venit mundo: præcipitate iam omnia in finem, ipso temporum

porum cursu: vt cum se esse mōstraret, per quem omnis vetustas solueretur. Augustinus porrò in eo libro qui inscribitur de sex quæstionibus contra Paganos, quem librum se dicit scripsisse aduersus Porphyrium, sub titulo de tempore Christianæ religionis. In eo ergo libro, dilatæ incarnationis hanc reddit rationem: Quia tunc voluerit hominibus apparere Christus, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat & vbi sciebat esse qui in eum fuerant credituri. quod idem ait sub finem capituli noni, sic dici potuisse: tum hominibus voluisse apparere Christum, quando sciebat & vbi sciebat esse, qui electi fuerant in ipso ante mundi constitutionem. Neque hanc causam improbat, ne capite quidem nono libri de bono perseuerantiæ: sed ait hoc se tunc pro temporis ratione respondisse, sine præiudicio tamen latentium causarum. Et indubiè tunc misit Christum Deus, quando voluit plurimos saluare per Christum, quorum natiuitatem vltimis temporibus seruauerat. Hoc tamen dum illam causam redderet Augustinus, falsò positum vidit ipse quod ait, in ijs locis & temporibus, quibus non est Euangelium prædicatum, tales omnes futuros præscisse Deum, quales multi fuerunt in præsentia Christi, qui ne miraculis quidem ad credendum commoueri potuerunt. Nam Tyrij quidem & Sidonij Euangelium non audierunt, quos tamen Dominus pronunciat fuisse credituros, si facta fuissent eis signa quæ aliis edita locis memorantur. Quidam autem non satis eruditi id persuasum aliquando habuere, Christi aduentum in vltimam hanc ætatem esse dilatatum propter seculorū superiorum scelera, & ea maximè quæ contra naturam esse dicuntur: aut propter cordis quam præuidebat duriciem, qua non essent oblatam sibi gratiã acceptaturi. quod nullo modo est sentiendum. Primùm, quia æterna Dei prædestinatio, hominum peccatis mutari non potest; sed quicquid

Cap. 9. lib. de
prædest. san-
ctorum.

Cap. 9. lib. de
bono perseuer.

quicquid decreuerit facere, id eo ipso tempore facit certissimè, quo facere constituerat, non obstantibus vllis omnino peccatis. Deinde venit Christus ad tollenda quantacunque peccata: nō igitur impedit vlla scelerum magnitudo quo minùs citò veniret qui citiùs alioqui fuerat venturus. An quia Paulus persecutor erat, & in Ecclesiam sauebat: idcirco distulit Christus eius vocationem? Si in vno homine non impedierunt curationem grauissima scelera, aut cor tanta superbia obduratum, nec id ipsum in populis ne fieret impedire potuerunt. Quid? qui venit in ciuitatem multæ experientiaë medicus, nunquid is differt curare ob grauitatem frequentiamque morborum? sed hoc ab illis dictum est qui non satis intellexerunt vim gratiaë Christi: quæ tanta est, vt à nullo quamuis duro corde repellatur: quia & ad hoc ipsum proprie valet, vt cordis durities auferatur. Omnipotenti enim medico, inquit Augustinus, nihil est insanabile, non renunciat alicui opus est vt tu curari velis, opus est vt manus eius non refugias; sed etsi nolis curari, vulnus tuum admonet vt cureris, & auersum reuocat, & refugientem quodammodo ad se redire compellit & attrahit. In omnibus implet quod dictum est: Misericordia eius prauent me. Sic ille. Quod si gratia nihil esset, nisi externa vocatio & predicatio, vel etiam interior admonitio & pulsus, tunc meritò expectata fuissent ea tempora, quæ tulissent homines ingenio minùs malo prauoque. Sanè diuus Prosper docet, tempore Christi, inuentam esse iniquitatem robustiorem, vt gratia Christi manifestaretur. An, ait, fortè (vt plerique garrunt) meliora quàm veterū ingenia, nostris seculis orta sunt, & aptiores diuinis donis animas tempora extrema pepererunt? Quod etiam si ita esset, ad bonitatem id referendum esset auctoris: qui vocandis ad vitam æternam, ea que non reniterentur corda finxisset. Sed nihil prorsus no-

*Solent medici
in desperatis
artis sue po-
tentiam osten-
dere, inquit
August. in
Psalm. 130.*

*August. lib. 5.
Confess. cap. 1.
et cap 8 lib. de
predest. san-
ctorum.
In Psalm. 58*

*Lib 2. de vo-
cat. gent. c. 15.*

uatum est in generatione carnali: nec generosior auis
 minorum orta successio est: cum potius in hominibus
 illius temporis, quo mundi Redemptor aduenit, quan-
 to erat propago tardior, tanto sit iniquitas inuenta ro-
 bustior. Et infra: Igitur ad manifestandam gratiã Dei,
 quæ ex æterno eius incommutabiliq̃ consilio, in sa-
 lutem omnium gētium disponebatur, nō priora quasi
 incapacia declinata sunt tempora: sed ista electa, quæ
 tales populos ediderunt, quorum ferox & voluntaria
 iniquitas, non consulendi affectu, sed intentione læ-
 uendi, persisteret facere quæ manus Dei & consilium
 decreuerunt fieri: vt mirabilior esset gratia & poten-
 tia Dei, quæ de tam duris animis, tam tenebrosis men-
 tibus, tam inimicis cordibus, fecit sibi populum fide-
 lem, subditum, sanctum, qui nō per sapientiam huius
 mundi peruenit ad lumen sapientiæ Dei, sed per illius
 donum. de quo testatur Ioannes Apostolus, dicens:
 Scimus, quia Filius Dei venit, & dedit nobis sensum,
 vt cognoscamus verum Deum & simus in vero Filio
 eius. atque hætenus quidem diuus Prosper. Cui & à
 Leone Pontifice in eandem omnino sententiam sub-
 scribi, videre licebit circa principia Sermonis tertij de
 Epiphania Domini. Paulus quoque ad Romanos ter-
 tio, dicit venisse Christū propter remissionem, & lon-
 gam tabem, natam ex delictis præcedentibus. Quem
 in locum diuus Chrysostomus scribens, Cum enim
 iam, inquit, desperassemus, tempusque esset ferendæ
 sententiæ; vt quo cumulata iam erant mala, & quicquid
 peccatorum est, suam nactum erat plenitudinem &
 maturitatem; tunc potissimum potētiam suam osten-
 dit, vt discas quanta sit apud illum iustitiæ abundātia.
 Neque enim tam fuisset mirabile & præter opinionē.
 si statim à principio fuisset factū, atque nunc est: quan-
 do scilicet omnes curationis modi frustra ad deplora-
 tionem vsque explorati sunt. Hæc ille. Quod si ob
 pecca-

Hæc ille.
 Quod si ob
 pecca-

peccatorum magnitudinem, Christus aduētum suum distulisset, nunquam profectò venisset: quia nunquam inuenisset meliores. Sed expectare ipse non debuit, vt inueniret bonos, qui quos vult facit bonos, etiam ex pessimis. Vnde illa clarissima Basilij oratio, quam penè vniuersus quondam Oriens frequentabat, inter cetera sic habet: *Dona Domine virtutem ac tutamentum. Malis quesumus bonos facito, bonos in bonitate conserua. Omnia enim potes, & non est qui contradicat tibi. Cùm enim volueris saluas, & nullus resistit voluntati tuae.* Sic ille, vt videre est apud Petrum Diaconum in libello De incarn. & gratia Christi, cap. 8. Atqui in Psalmis est, inquit, Distulisti Christum tuum. Verum differri dicitur aliquando duobus modis: vno eoq̄ue proprio differtur, quod certo quidem tempore statueramus facere, sed impeditis, quia nõ fecimus, distulimus, ac reiecimus in aliud tempus. Sic non distulit Dominus, quasi impeditus interturbatusq̄ue hominum peccatis, ne tam citò mitteret Christum quàm alioqui decreuisset. Ast alio modo differtur, quod reponitur in longius tempus, quàm videatur hominibus fuisse faciendum. Cùm enim plerique censent tempus adesse vt quippiam fiat, necesse tamen, differri dicunt: cùm is qui facit, non eo tempore statuerit facere, quo facturus antea putabatur. Iuxta posteriorem hunc modum Propheta dixit, Distulisti Christum tuum. Quia enim Dauidi facta erant magnificæ illæ promissiores, quæ prius commemorantur in eodem Psalmo, passim credebantur implenda in Dauid: expectabaturq̄ue hoc per illum Regem præstandum quod erat promissum. At cùm nihilominus præstitum id nõ est, eoq̄ue maximè tempore, quo plurimum egere liberatoris ope viderentur, oppressi nimirum & dissipati ab hostibus, dictum est à Propheta

Psalm. 88.

Vide August.
in Psalmo. 88.
conclione 2.

ex persona eorum qui moram ferebant impatientibus, Deum distulisse Christum suum: non quia non eo tempore

pore miserat quo statuerat, sed quod decreuerit implere promissum, non quo tempore hominibus impleri oportere videretur. Quomodo & illud interpretatur Augustinus dictum Psalm. 77. Excitatus est tanquam dormiens Dominus, tanquam potens crapulatus à vino. Nullus, inquit, hoc de Deo dicere auderet, nisi spiritus eius. Dixit enim, sicut videtur impiis insultantibus quòd velut ebrius diu dormiat, quando non tam citò quàm putant, hominibus subuenit.

CAPVT XVIII.

Futurane fuisset incarnatio filij Dei, si primus homo in accepta conditionis sua libertate perstisisset.

IAM quod quærunt aliqui, venturúsne in mūdum, & carnē generis nostri suscepturus fuerit Dei Filius, si non seipsum in miserandam seruitutem homo precipitasset, sed in eo in quo conditus fuit honore permanisisset: tamen nonnullis videatur esse curiosum, hoc tamē vtilitatis affert, vt principalis & propria Dominicæ incarnationis causa noscatur. Quam nos quidem non dubitamus esse eam quæ celeberrimis illis Christiani symboli verbis expressa est, quibus dicitur: Qui propter nos homines, & propter nostrā salutem, descendit de cælis. Ac rectè quidem propter nos homines. Non enim vsquam angelos, inquit Paulus, sed semen Abrahamæ apprehendit. hoc est, interprete Chrysofomo, Non angeli naturam suscepit, sed hominis. Quare ergo, inquis, non dixit, Suscepit; sed illo verbo vsus est, Apprehendit? Nimirum ex metaphora insequentium eos qui auersi sunt, & omnia facientium vt fugientes occupent, & vt resilientes apprehendere valeant. Aufugientem quippe ab ipso naturam humanam & procul aufugientem insecutus, apprehendit: ostendens quoniam misericordia sola & gratia & cura quā de nobis habuit, hoc fecit. Idcirco addidit deinde

Hebr. 2.

Homil. 5. in epist. ad Hebr.

Q

Sym.